

РЕЦЕНЗИЯ ОТ

Проф.д-р Петър Лозанов Славейков

НА

Представеният дисертационен труд на тема **„Миграция на населението на България през преходния период”** с автор **Росица Иванова Микова-**редовен докторант в Департамент „География” на Националния институт по Геофизика, Геодезия и География към БАН, секция „Икономическа и Социална География” за получаването на образователно-научната степен **„Доктор”** по научната специалност **01.08.08. – География на населението и селищата, направление 4.4 „Науки за земята”**

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с обем от 180 страници текст /включително 23 таблици и 21 фигури/.

Библиографската справка по темата съдържа 125 заглавия на кирилица, 5 заглавия на английски език, 5 документа и 3 интернет адреса. Подобно разпределение е разбираемо като се има предвид темата на дисертационния труд.

В структурно отношение дисертационния труд е поделен на Уводна част, 6 глави и Заключение.

Уводната част е в обем от 7 страници. В нея е мотивирана актуалността на темата и нейната дисертабилност, определени са обекта и предмета на изследването, целта и задачите. Авторката ясно е поставила пред себе си 8 задачи, чрез решаването на които разчита да постигне целта на разработката си. Според мен тези задачи са прекалено много за такъв род изследвания и можеха спокойно да бъдат обединени. Авторката е представила подробно и методите на изследване, които е използвала в дисертационния си труд, което е значителен неин плюс. **Липсват обаче методи като корелационния анализ например, методът на Джон Уеб и др. От друга страна при използването на определен метод на изследване според мен е необходимо той да бъде накратко разяснен.**

Глава I-ва на труда има обем от 22 страници и е озаглавена **„Теоретико-методологични основи на изследването на вътрешната миграция”**. В нея е разкрита същността на миграциите като демографски процеси, като са цитирани вижданията на множество български и чуждестранни автори по проблематиката. Правилно авторката на труда възприема становището, че миграции са тези „придвижвания на население с пресичане на определени граници, при които има промяна на местоживеенето”. Като подкрепа на това становище бих добавил и

собственото си виждане, че „с промяната на местоживеенето си мигрантите променят средата и поведението си, което е същността на миграциите”./Б.А./ . Авторката на дисертационния труд се е спряла и на функциите на миграциите, както и на техните класификации, с което разработката ѝ повишава своята актуалност и дисертабилност.

Правилно според мен докторантката е обърнала сериозно внимание на изучеността на миграциите в национален и интернационален план. Този преглед на трудове според мен обаче би трябвало да е свързан и с критичен анализ на някои от тях, защото в противен случай не личи ясно аналитичното мислене на авторката.

Положителен момент в изследването е разглеждането на въпроса за положителното и отрицателно влияние на миграциите върху редица аспекти на обществения живот. Положителен момент в дисертацията е и разглеждането макар и кратко на въпроса за основните показатели, с помощта на които се анализират миграционните движения. **Неправилно обаче според мен на стр.27 докторантката е разгледала „влиянието на миграциите върху показателите разводимост и брачност”, защото последните не са показатели , а демографски процеси. Пропуск според мен е и липсата на анализ за влиянието на миграциите върху сигурността на страната ни, тъй като този проблем е особено актуален днес!**

Глава II от дисертацията е посветена на факторите ,които оказват влияние върху миграционната подвижност на населението в България през преходния период и има обем от 23 страници. Правилно докторантката е извела няколко групи основни фактори – демографски, географски , икономически , психологически и др. При анализът на факторите правилно авторката е обърнала особено внимание на въздействието на икономическите и психологическите фактори. Ясно е изяснена връзката между природните дадености и миграционната подвижност, както и между състоянието на здравеопазването, образованието и миграциите. Авторката се е спряла и върху влиянието на екологичните фактори върху вътрешните миграции, с което научните стойности на нейната разработка значително се повишават.

Същевременно нейният анализ на влиянието на различните фактори върху вътрешните миграции поставя и някои въпроси:

Счита ли, че днес в Източните Родопи има аграрна пренаселеност след като отдавна селата и в този регион са почти обезлюдени?-стр.35.

Дали високата смъртност е фактор за ниската миграционна подвижност в Западна и Северозападна България, или тя се дължи на застарялата възрастова структура на населението?-стр.36.

Може ли да се твърди, че има етнически вътрешни миграции в България и какви са доказателствата за подобен извод?- стр.38.

Глава III от дисертацията е озаглавена „**Географска характеристика на миграцията в България**” и е в обем от **53 страници**, което я прави основното ядро на труда. Правилно докторантката е отчела при историческия анализ на миграциите през последните 130 години факта, че основния миграционен поток е след 1944г. когато миграционния поток от селата към градовете е свързан с колективизацията на селското ни стопанство и закриването на много училища в селата. Положителен момент в работата е и анализът на миграционните потоци по обем и посоки. Анализирани са миграциите по области, общини и отделно за села и градове, като са обяснени и причините за високата или ниската им интензивност. Този анализ е и богато онгледен с таблици и графики.

Като основни забележки към разработката в този раздел могат да се посочат някои терминологични разминавания/”механичен прираст” вместо „миграционно салдо” на стр.82, ”ежедневни трудови миграции”, ”Честота на мигране” вместо „интензитет” и др./.

Глава IV на дисертационния труд е озаглавена „**Полово-възрастова структура на мигрантите**” и има обем от **26 страници**. В нея докторантката е направила регионален анализ на вътрешните мигранти по пол и възраст, както и на причините за различията в тяхната ПВС. Този анализ също е подкрепен с карти, които са авторови и това според мен засилва приложния характер на изследването. Според мен анализът щеше да има още по-голяма тежест ако авторката бе изяснила някои свои изводи относно въздействието на възрастта върху миграциите, защото възрастта въздейства косвено върху миграционната подвижност на хората чрез кариерното развитие и утвърждаването на работното място. Обикновено това става с течение на времето и хората на по-голяма възраст нямат миграционната нагласа на младите хора, които все още не са се утвърдили като специалисти например.

Глава V е озаглавена „**Основни причини за миграцията**” и е в обем от само **13 страници**. В нея авторката е разграничила някои от основните причини въздействащи най-силно върху решението на хората да мигрират през периода между последните 2 преброявания-придружаване на родители, търсене на работа, образование, гледане на стари хора, сключването на брак. На тази основа са анализирани и регионалните различия във вътрешните миграции за страната ни. Този анализ също е богато онагледен с авторски карти, което дава много добра представа за регионалните различия в причините за миграциите и това може да бъде използвано от редица държавни органи и институции при вземането на управленски решения.

Глава VI от дисертационния труд е озаглавена „**Влияние на вътрешната миграция върху демографската ситуация и селищната мрежа**” и е в обем от **22 страници**. В нея докторантката в регионален аспект е анализирала връзката между вътрешните миграции и всички

останали компоненти на демографската ситуация в страната като цяло и отделните ѝ региони през периода между последните 2 преброявания/2001-2011г./. Според мен удачно бе и да се използва методът на Джон Уеб, чрез който нагледно можеше да се покажат различните типове динамика на населението по области в зависимост от влиянието на миграциите и естественото възпроизводство на населението.

При анализът на влиянието на миграциите върху селищната мрежа докторантката правилно е отчела че през периода след 1945г. много силно влияние върху демографското и селищното развитие на страната ни е оказало закриването на училища, като този акт е предизвиквал бързо нарастване на изселванията особено от селските региони. Вследствие на вътрешните миграции през последните десетилетия се извършва и огромно по мащабите си преразпределение на населението между различните категории селища в посока увеличаването на населените места с население под 500ж. и намаляването на населените места с население над 50000ж. На фона на това преразпределение концентрацията на население в София, Пловдив, Варна и Бургас нараства, което не е благоприятно за цялостното развитие на страната ни и засилва противостоеенето „център – периферия”. Докторантката е направила и подробен анализ на различната динамика на населението в българските общини през периода 2001-2011г. с което практико-приложната стойност на разработката ѝ значително е увеличена.

Заклучението на дисертационният труд е в обем от 10 страници в които докторантката е повторила основните изводи от отделните глави на изследването си. Същевременно тя е предложила и някои свои виждания по отношение на мерките, които централната власт и местните органи на властта трябва да предприемат като неотменна част от националната ни демографска политика, която за съжаление засега отсъства. Това засилва приложно-практическия характер на разработката и повишава нейната стойност. Според мен в тази последна част от дисертационния труд докторантката трябваше да направи връзка между своите предложения и наличните различни стратегии за демографското развитие на страната ни.

Като основни слабости на дисертационния труд могат да бъдат посочени следните:

Заглавието на дисертацията не е прецизирано, защото от него не става ясно, че съдържанието на труда касае вътрешната миграция в страната ни. Същевременно ”Преходния период” не е времево определен в заглавието, което също е пропуск.

От съдържанието на труда става ясно, че времевият отрязък на изследването не е еднакъв за различните проблеми разглеждани в него. Някои проблеми са разгледани през периода 2001-2011г., а други за последните 130 години.

Някои раздели на труда /глави I,II,IV,VI/ като обем не отговарят на тяхната самостоятелност и според мен можеха да бъдат обединени.

Авторката е пропуснала и да изясни някои основни понятия в работата си като „Депопулация” например.

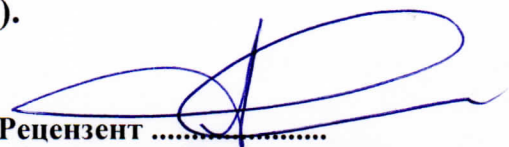
По темата на дисертационният си труд Росица Микова е представила заглавията на 2 публикации, от които един доклад на международна конференция и една статия в сп.”Проблеми на географията”. Тези заглавия напълно кореспондират с темата на дисертацията ѝ.

В справката на докторантката относно приносите в дисертационният ѝ труд са посочени 4 приноса, които отговарят напълно на съдържанието на труда и отразяват реалистично характера на изследването.

Представеният автореферат на дисертационният труд представя накратко, но правдиво съдържанието на труда и нямам значими забележки към него.

В заключение мога определено да кажа, че въпреки допуснатите слабости и грешки, предложението за рецензиране дисертационен труд отговаря на изискванията за придобиване на научно-образователната степен „Доктор” и има необходимия минимум от качества за присъждането на тази степен. В тази връзка, както и имайки предвид старанието на докторантката предлагам на уважаемите членове на журито да присъдят научно-образователната степен „Доктор” на Росица Иванова Микова по научната специалност 01.08.08. – География на населението и селищата, направление 4.4 (Науки за земята).

СОФИЯ, 3.02.2014г.

Рецензент

Проф. Д-р Петър Славейков